

AARHUS
KOMMUNE

Pædagogisk læreplan

Dagtilbud:

Dagtilbud Hasle

Dato:

Forår 2021

Den pædagogiske læreplan

Kære Medarbejdere, forældre og andre interessenter

Den pædagogiske Læreplanen er et lovmæssigt fastsat pædagogisk redskab, der understøtter det pædagogiske personales og ledelsens arbejde med at skabe gode pædagogiske læringsmiljøer for børnene.

Alle dagtilbud i Danmark skal udarbejde og arbejde efter en pædagogisk læreplan

Ministeriets intention med læreplan er at: "... dagtilbuddets pædagogiske læreplan med udgangspunkt i de centrale elementer fra det pædagogiske grundlag og med udgangspunkt i de pædagogiske mål og indholdsbeskrivelser af læreplanstemaerne skal fungere som et pædagogisk redskab, der via korte relevante pædagogiske overvejelser, refleksioner og eksempler skal skabe en klar fælles retning for det pædagogiske arbejde, der foregår i dagtilbuddet, herunder sikre at den intenderede pædagogik er til stede hele dagen og i alle aktiviteter, rutiner med børnene m.v."

Ministeriets samlede beskrivelse af krav til den pædagogiske læreplan kan læses i denne udgivelse: [Den styrkede pædagogiske læreplan | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

Dagtilbud Hasles pædagogiske læreplan, skal ses som den værdimæssige og retningsanvisende ramme for det pædagogiske arbejde, der skal foregå og foregår i de 11 afdelinger i dagtilbuddet. Derfor er den primært udarbejdet af ledelsen i dagtilbuddet, med inddragelse af faglige fyrtårne og den øvrige medarbejdergruppe undervejs.

Nærværende læreplan er opbygget ud fra en skabelon fra Aarhus Kommune, og skal læses således at hvert afsnit indledes med en tekst der beskriver de lovmæssige krav eller det nationale pædagogiske fundament, som en læreplan skal stå på. Teksten i de blå kasser er en beskrivelse af Dagtilbud Hasle.

Rigtig god læselyst.

Kristine Schroll

Dagtilbudsleder.

Indhold

Børnesyn.....	4
Børneperspektiv	5
Børnefællesskaber	6
Det pædagogiske læringsmiljø	7
Læring og læreplanstemaer.....	8
Alsidig personlig udvikling.....	9
Social udvikling.	10
Kommunikation og sprog.....	11
Krop, sanser og bevægelse.	12
Natur, udeliv og science.....	13
Kultur, æstetik og fællesskab	14
Det fysiske og æstetiske børnemiljø	15
Børn i udsatte positioner.....	16
Forældresamarbejde	17
Inddragelse af lokalsamfundet.....	18
Sammenhæng med børnehaveklassen	19
Ledelse	20
Pædagogisk personale	21
Dokumentation og refleksionspraksis	21
Evaluerings	25

Børnesyn

Det at være barn har en værdi i sig selv, og i børnelivet skal der være plads, tid og ro til at være barn. Udgangspunktet er, at alle børn trives og udvikler sig, når de har passende udfordringer, ser mening og oplever anerkendelse og social samhørighed i forpligtende, rummelige og givende fællesskaber.

I Dagtilbud Hasle arbejder vi ud fra en grundlæggende præmis om, at alle børn og familier er forskellige og skal mødes, der hvor de er. Vi har blik for og arbejder med børn og familiers nærmeste udviklingszone (NUZO). Det betyder, at vi i det daglige pædagogiske arbejde er nærværende i samværet med børnene ved at have fokus på barnet, dets behov og udviklingstrin, samt fællesskabet i børnegrupperne, og hvordan relationerne i børnegruppen udvikles. Det pædagogiske personale er synlige, tilgængelige og autentiske i deres samvær med børnene og i mødet og samarbejdet med forældrene.

For at det kan lykkes, har vi fokus på at arbejde i små/mindre grupper med børnene. Grupperne er sammensat ud fra børnenes udviklingstrin og allerede eksisterende eller potentielle relationer. Dette giver mulighed for at skabe et godt overblik over børnenes udvikling og relationer, samt giver rum og tid til ro til det enkelte barn.

Vi har fokus på, at vi hver dag går på arbejde for at løse kerneopgaven: "at skabe trivsel og udvikling for børnene". Det kræver, at det pædagogiske personale er opmærksomme på eget fokus og forstyrrelser i det pædagogiske arbejde. Derudover kræver det refleksion over eget og det fælles pædagogiske arbejde, og hvad der gavner kerneopgaven.

Den pædagogiske leder skal gennem organisering af dagligdagen, via mødeplaner og strukturer, samt ved selv at være rollemodel skabe rum til, at det er muligt for det pædagogiske personale at udføre det pædagogiske arbejde. Derudover skal den pædagogiske leder understøtte medarbejdernes faglige udvikling og selvledelse gennem sparring og faglig refleksion med den enkelte og gruppen.

Ledelsen i dagtilbuddet skal have fokus på kontinuerlig opfølgning på det pædagogiske arbejde, og at der er mulighed for nødvendig kompetenceudvikling af medarbejderne.

Børneperspektiv

Børn skal føle sig set og forstået og opleve at have en demokratisk stemme. Børn skal være aktive medskabere af deres egen læring og udvikling inden for rammer, som de voksne har ansvaret for. Der skal lyttes til børnenes oplevelse af, hvordan det er at være i dagtilbud. Hvordan er deres oplevelse af, om de mestrer, kan finde mening og hører til? Børns oplevelse af indflydelse er en tidlig del af deres dannelsesproces og af udviklingen af demokratisk forståelse.

Det pædagogiske arbejde tager afsæt i børnenes interesser, hvad der optager børnegruppen og det enkelte barns udviklingstrin. Alle børn skal mødes respektfuldt, og deres ytringer og adfærd skal tages alvorligt.

For at det kan lykkes har vi fokus på at lytte til børnene og inddrage dem i planlægningen af de pædagogiske aktiviteter og de praktiske opgaver. Vi opfordrer og opmuntrer børnene til at være deltagende og give deres mening tilkende samtidigt med, at vi har fokus på, at alle børn lærer vigtigheden af også at lytte til andre og respektere de givne rammer. Børnene inddrages i evalueringen af den pædagogiske hverdag gennem dialog og ved, at de oplever, at deres udsagn omsættes til synlig praksis.

Det kræver, at det pædagogiske personale er opmærksomme på at være tydelige omkring, hvornår børnene medinddrages, og hvornår rammen er givet af de voksne og/eller strukturen. Derudover skal det pædagogiske personale observere børnenes leg og interesser og bruge deres observationer aktivt i planlægningen af den pædagogiske hverdag.

Børnefællesskaber

Fællesskaber udgøres af dem vi er, og det vi laver sammen. Alle børn i dagtilbud skal være en værdsat del af et fællesskab, og fællesskaberne skal have noget at byde på for alle børn.

Leg, læring, udvikling og dannelse sker i børnefællesskaber, som de voksne sætter rammerne for. Dagtilbuddets hverdag skal skabe rum til at børn kan indgå i både kendte og nye relationer på tværs af alder, køn og kultur. Det er det pædagogiske personale og ledelsens opgave at skabe balancen mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet.

I etableringen og understøttelsen af børnefællesskaber tager vi afsæt i det enkelte barns udviklingstrin og relationer, samt den konkrete børnegrupperes sammensætning. Det betyder, at vi i det daglige pædagogiske arbejde altid har fokus på, hvordan det enkelte barn understøttes i at indgå i fællesskaberne; dels gennem de aktiviteter, der igangsættes og dels ved at skabe rum for, at det enkelte barn kan gå ud og ind af fællesskabet.

For at det kan lykkes kræver det, at det pædagogiske personale:

- har fokus på og reflekterer over, hvordan det enkelte barn indgår i fællesskabet, og hvordan læringsmiljøerne organiseres, så alle børn har mulighed for at være med i leg og aktiviteter.
- Inddrager deres viden om barnets udvikling i planlægningen og udførelsen af det pædagogiske arbejde.
- Er bevidste om og reflekterer over egne normer og udfordringer i mødet med børnene, så det ikke bliver en hindring for børnenes deltagelsesmuligheder.

Den pædagogiske leder skal skabe rum og mulighed for refleksion, og understøtte udvikling af en kultur, hvor det er naturligt at reflektere over egne normer og udfordringer i personalegruppen.

Det pædagogiske læringsmiljø

Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal være til stede hele dagen fra modtagelsen om morgenen til de sene eftermiddagstimer. Det pædagogiske læringsmiljø skal blandt andet give barnet mulighed for at eksperimentere og bruge fantasien, lege forskellige og udviklende lege og bruge både emotionelle, sociale og kognitive kompetencer.

I arbejdet med børn i dagtilbud er fokus på at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der ud fra et helhedssyn understøtter trivsel, læring, udvikling og dannelse for alle børn. Det kræver viden, der med afsæt i faglig refleksion med kollegaer og ledelse skal bruges til at udvikle stærkere læringsmiljøer for børnene og stærkere læringsfællesskaber for de professionelle.

Det gode læringsmiljø i Dagtilbud Hasle kendetegnes ved en tydelig struktur i dagligdagen, hvor der er rum til fordybelse og aktiviteter, der er tilpasset børnenes nærmeste udviklingszone. Der er fokus på, hvordan de fysiske rammer understøtter de pædagogiske læringsmiljøer. Der foregår intenderet pædagogik hele dagen, hvor daglige rutiner er en del af den pædagogiske praksis.

Det betyder, at det pædagogiske personale i det daglige arbejde skal være i stand til at have overblik over børnegruppen, struktur og aftaler samt kunne omsætte pædagogiske refleksioner til praksis. At børnene mødes, hvor de er, med engagement og faglig viden. For at sikre dette skaber vi rum til faglig refleksion, videndeling og pædagogisk planlægning.

Vi er opmærksomme på, at der er forskel på børnegruppernes sammensætninger i de forskellige afdelinger, og at der er forskel på indholdet i det pædagogiske arbejde med henholdsvis vuggestuebørn og børnehavebørn, men da grundpræmissen i det pædagogiske arbejde i dagtilbuddet er, at vi møder hver enkelt, hvor det er, vil det pædagogiske arbejde altid være tilpasset både forskelle i afdelingernes udfordringer og børnenes alderstrin. Det vil derfor ikke blive beskrevet her.

Læring og læreplanstemaer

Børn lærer ved at udforske deres omverden med krop og sanser, ved at blive mødt af spørgsmål og udfordringer, og ved selv at undres og stille spørgsmål. Børn lærer også ved at eksperimentere, prøve sig frem, fejle, gøre opdagelser og finde innovative løsninger. Børn lærer gennem kommunikation, udveksling og sociale interaktioner med de andre børn og de voksne i dagtilbuddet. Motivation og passende udfordringer har betydning for at lære og udvikle sig – både som individ og som del af et fællesskab. Børn har brug for voksne, der sætter rammer, guider og vil noget med dem, men de har også brug for plads til at være sig selv og til at gøre deres egne erfaringer.

Først og fremmest må det nævnes at det er en ledelsesmæssig opgave at sammensætte en personalegruppe som rummer de kompetencer der er behov for. Enhver personale kan selvsagt ikke være ekspert på alle områder, men må stræbe efter at øve sig dér hvor det skal til og løfte ansvaret dér hvor man har sine spidskompetencer.

I Dagtilbud Hasle arbejder vi systematisk og struktureret med alle børns læring, med et fokus på hvad det enkelte barn og fællesskabet har brug for. Det kræver en evne til at sætte mål og et fokus på at arbejde i et forpligtende arbejdsfællesskab, hvor man ser sig selv som ufærdige både individuelt og i gruppen.

I Dagtilbud Hasle er det en klar forventning, at alle uddannede pædagoger kan arbejde professionelt med samtlige læreplanstemaer. Nogle temaer kan dog kræve specifikke kompetencer, hvis vi vil nå i mål med de høje ambitioner vi har for børnene. Dette er som nævnt en ledelsesmæssig opgave at sikre at den samlede personalegruppe besidder de kompetencer der er behov for. Vi har et fokus på, at der ikke er nogle børn som bliver tilfældige heldige, hvilket vil sige at alle børn skal møde et minimum af den samme faglighed, uanset hvilken institution de er indskrevet i. Dette er et fælles ansvar.

For det pædagogiske personale, der arbejder med børnene, kræver det en del kompetencer. Specifikt skal nævnes overblik, nysgerrighed, fokus og evnen til at følge en struktur og arbejde systematisk med øje for børnenes behov for læring. Dette kræver en ledelse tæt på og en feedback kultur hvor vi sammen bliver klogere. Dette gælder både fra leder til medarbejder, fra medarbejder til medarbejder og fra medarbejder til leder.

I Dagtilbud Hasle sker der læring hele dagen. Vi har fokus på at bruge rutiner og tidsrummet mellem planlagte aktiviteter til at udvikle børnene. Ledelsen arbejder med at benytte ressourcerne så optimalt som muligt, hvilket kan se forskelligt ud fra institution til institution. Personalet arbejder med at få øje på læringen i så mange sammenhænge som muligt og gøre det synligt for børnene hvad det lærer.

I arbejdet med læreplanstemaerne er det vigtigt at følge børnenes spor. Definitionen på dette beskriver vi således: At følge børnenes spor sker når vi tager udgangspunkt i NUZO; fastholder rammen, følger børnenes interesser med et stædigt læringsfokus.

Det skal altså ikke nødvendigvis ske i nuet at vi følger sporet, i mange tilfælde vil sporet være data, som vi tager med videre i den fremadrettede planlægning. I andre tilfælde kan man divergere fra planen hvis man forsat kan holde skarphed på målsætningen.

Læreplanstemaerne er:

- 1) Alsidig personlig udvikling.
- 2) Social udvikling.
- 3) Kommunikation og sprog.
- 4) Krop, sanser og bevægelse.
- 5) Natur, udeliv og science.
- 6) Kultur, æstetik og fællesskab.

Læreplanstemaerne er tilsammen udtryk for et bredt læringssyn. Opdelingen i temaer skal sikre fokus på forskellige centrale elementer i børns læring og udvikling i dagtilbud, men det er afgørende, at temaerne tænkes i en sammenhæng i dagtilbuddets arbejde. Læs de ministerielt fastsatte indholdsbeskrivelser og mål for læreplanstemaerne her <https://emu.dk/dagtilbud/laereplanens-formal-og-rammer/de-lovmaessige-rammer>.

Alsidig personlig udvikling.

- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.*
- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.*

I Dagtilbud Hasle betyder det at børnene møder en hverdag med kontinuitet og rytme, og hvor de voksne påtager sig ansvaret for at skabe et læringsmiljø der giver adgang til deltagelse i fællesskaber. Det kan for eksempel være samling på stuerne, hvor vi starter med en fast goddag sang, hvilket sætter rammen og giver barnet et overblik over de tilstedeværende. På den måde får barnet blik for det fællesskab det indgår i, samtidig med at fællesskabet får blik for det enkelte barn.

Vi arbejder med små grupper, hvor gentagelser er med til at skabe tryghed for børnene og deraf mulighed for at de kan finde ro til at udforske og udfolde sig selv. Den trygge genkendelige ramme er medskabende til at børnene får gåpåmod til at deltage – og sidenhen kan tage initiativ i fællesskabet.

Vi arbejder med at skabe strukturer i læringsmiljøer for at frisætte børnenes potentialer og initiativer. Det er både i de planlagte aktiviteter og samlingerne men også i garderoben og på badeværelset. Arbejdet med de strukturerede rammer, bringer vi med videre i det mere uformelle rum, hvor de voksne er opmærksomme på at skabe sammenhæng med det lærte.

Graden af struktur bestemmes af børnegruppen og det enkelte barns behov. Fælles for alle stilladseringer er, at strukturen giver frihed til at tage initiativ inden for den givne ramme, hvilket skaber livsduelighed.

Alle børn skal føle sig betydningsfulde i fællesskabet. Det er et voksent ansvar at anerkende børnene og bidrage til, at fællesskabet ser alle de gode kompetencer de enkelte individer kommer med. Alle børn har noget de er gode til og noget de skal arbejde med, det er igen et voksent ansvar at skabe et fællesskab hvor der er plads til alle.

Social udvikling.

- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.*
- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.*

I Dagtilbud Hasle betyder det, at vi arbejder med fleksible gruppestørrelser og -sammensætning. På den måde giver vi alle børn mulighed for deltagelse og relations dannelse.

I den sociale udvikling har legen værdi i sig selv, vi er derfor opmærksomme på at skabe tid og rum og deltagelsesbaner til alle børn. Vi er positive rollemodeller og er opmærksomme på vores egen positionering i leg og aktiviteter. Fokus er på børnenes ressourcer og initiativer.

Det er det pædagogiske personales ansvar at støtte og vejlede de børn som har behov for hjælp. Gennem nærvær og ved at skabe trygge relationer til børnene, kan vi understøtte legen og børnenes indbyrdes relationer.

I den daglige praksis giver vi alle børnene mulighed for at have en stemme. Som eksempel kan det være helt i det små, hvor børnene bliver aktivt deltagende i at vælge en sang eller en bog. Vi lærer dem om grænser og konflikthåndtering, vi er opmærksomme på at være gode rollemodeller udi at udvise empati og respekt og anerkendelse af forskellighed.

Kommunikation og sprog

- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.*
- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.*

I Dagtilbud Hasle betyder det at vi tager udgangspunkt i det enkelte barns sproglige udvikling. Alle skal udfordres ud fra hver deres ståsted. Personalet er sproglige rollemodeller for børnene, som eksempel ved at bruge sprogstrategierne fra "Børns tidlige sprog" i alle situationer gennem hele dagen. Personalet deltager i børnenes leg og udbygger sproget, vi understøtter børnene i at sætte ord på deres følelser, intentioner og støtter dem i hensigtsmæssige måder at udtrykke sig på.

Vi arbejder tematisk, med fokus på den samlede læreplan. Vores aktiviteter er præget af tydelig struktur, ligesom de tager udgangspunkt i børnenes interesser. Vi følger børnenes spor, ved at inddrage observationer og ønsker fra børnene i vores planlægning.

Vi arbejder med dialogisk læsning og har opmærksomhed på sammensætningen af grupperne, så det enkelte barn udfordres tilpas. Generelt indarbejder vi mange gentagelser i alle aktiviteter, rutiner og tiltag, således vi skaber en genkendelig ramme for børnene at udvikle sig i. Vi har i øvrigt fokus på at understøtte børns opmærksomhed på det skriftlige sprog, som eksempel ved at have bogstaver og tal tilgængeligt for børnene.

Krop, sanser og bevægelse.

- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.*
- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops-og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.*

I dagtilbud Hasle betyder det, at vi vægter grundmotorik, selvhjulpenhed og robusthed højt. Når vi er i garderoben eller på badeværelset understøtter vi barnet i at tage initiativet til af- og påklædning og toiletbesøg. Vi sidder klar som nærværende kropslige rollemodeller og guider barnet når det bøvl med opgaven, og begejstres sammen med barnet når det lykkedes.

Vi tilpasser læringsmiljøet, så alle børn får de bedste forudsætninger for at lykkes med at hjælpe sig selv. Som eksempel udvælger vi, hvilke børn der skal i garderoben sammen ud fra deres personlige kemi og nærmeste udviklingszone.

Vi tilskynder børnene til at afprøve ting selv og gøre sig egne erfaringer. Vi hjælper børnene med at afstemme deres følelser. Gennem spejling af barnets følelser og ved at tilbyde den rette støtte, lærer vi barnet, at det er ok at ting kan være svært, og at man godt kan lykkes på trods. Det giver robusthed til at eksperimentere og udforske verden. -Og i sidste ende stå på egne ben.

På legepladsen understøtter vi børnenes kropslige formåen ved at tilbyde en mangfoldighed af aktiviteter, rolige som vilde. Vi er rolige ved udsigten til at børnene kan falde og slå sig, da det er en vigtig kropslig erfaring at gøre sig. Som voksne har vi stor opmærksomhed på at krop imiterer krop og er dermed rollemodeller for børnenes bevægelsesglæde i den almindelige hverdag.

Natur, udeliv og science.

- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.*
- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.*

I Dagtilbud Hasle betyder det, at vi giver plads til børnenes nysgerrighed og følger deres interesse. Som eksempel er personalet opmærksom på at gå ind i aktiviteterne med engagement, hvor vi stiller spørgsmål, undrer os og undersøger sammen med børnene. Vi benytter nærmiljøet såsom skoven, parken, dyrelegepladsen. Vi benytter naturen både til spontanitet, til et bestemt formål.

Vi tilbyder både mulighed for og erfaring med den vilde og den risikofyldte leg, og den nære, stille, fordybende leg, hvor fantasien på forskellige måder har mulighed for at udfolde sig. Når vi spiser, samtaler vi med børnene om, hvor maden kommer fra. I den pædagogiske hverdag har vi et naturligt fokus på bæredygtighed i de små sammenhænge, som eksempel taler vi om hvorfor vi skal spare lidt på papiret eller hvorfor vi ikke skal lade vandet løbe hele dagen.

Vi arbejder med at understøtte børnenes begyndende forståelse for respekt for naturen. Her italesætter vi vigtigheden i at passe på dyrene, samle affald, ikke at ødelægge naturen mv. Vi arbejder med at understøtte børnenes begyndende matematisk opmærksomhed ved at sortere, tælle, kategorisere, snakke om former. Vi arbejder med eksperimenterende aktiviteter, hvor vi sammen med børnene undersøger elementers reaktioner og årsags-virkningssammenhænge.

Kultur, æstetik og fællesskab

- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.*
- *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.*

I Dagtilbud Hasle betyder det, at vi tilpasser små og store fællesskaber, så alle børn oplever sig som en betydningsfuld del af noget, der er større end dem selv.

Den danske kultur er fundamentet for vores praksis. Vi arbejder med børnenes kulturelle dannelse ved at tilbyde dem forskelligartede læringsmiljøer. Omdrejningspunktet er omverdensforståelse, som vi konkret giver børnene ved at arbejde med legekultur, danske traditioner samt have respekt og nysgerrighed overfor andre traditioner og kulturer. Som eksempel taler vi med børnene om hvordan traditioner kan være forskellige, og italesætter vigtigheden af at alle mennesker har lige stor værdi og lige stor ret til at tænke og mene hvad de vil.

Vi tager på ture både i nærmiljøet, hav og strand og de kulturelle institutioner i Aarhus. Vi synger, læser bøger og laver mange andre ting der giver børnene mange og forskellige inspirerende og sanselige indtryk. Det giver børnene mulighed for at udtrykke sig på forskellig vis, når vi præsenterer dem for forskellige materialer.

Vi respekterer og anerkender børnenes produkter, som i sin rene form er værdifulde. For børnene kan produktet i sig selv være vigtigt, som voksne har vi ligeledes et stort fokus på læringen i processen.

Det fysiske og æstetiske børnemiljø

Det fysiske miljø bør invitere til leg, udforskning af omgivelserne og såvel fysisk aktivitet som fordybelse både inde og ude. Den fysiske indretning bør være fleksibel i forhold til at kunne bruges til varierede pædagogiske formål, men bør samtidig muliggøre en kontinuitet i længerevarende lege og andre aktiviteter.

Det fysiske læringsmiljø er foranderligt, og indrettet så det kan tilpasses de pædagogiske aktiviteter og understøtte det pædagogiske læringsmiljø. Vi har dynamiske og fleksible rum, der lægger op til leg og fordybelse med både mange og få børn. Der skal være fokus på æstetikken i de enkelte rum, så de inspirerer til leg, kreativitet og udfordring af børnenes fantasi. Det betyder, at legetøj og materialer skal være let tilgængelige og brugbare for børnene. Ligeledes betyder det, at børnenes eventuelle produkter inddrages i det æstetiske læringsmiljø

Afdelingen skal ses som en helhed, det vil sige at rum, stuer/grupper indrettes forskelligt, så de understøtter pædagogikken med forskellige tilbud, fremfor med ens legetøj og materialer i alle grupper.

Legepladsen skal ligesom de øvrige rum indrettes, så den understøtter det pædagogiske læringsmiljø og læreplanstemaerne. Legepladsen skal ligeledes kunne bruges dynamisk til forskellige aktiviteter og fordybelse.

Børn i udsatte positioner

Dagtilbud af høj kvalitet med gode pædagogiske læringsmiljøer har stor betydning for alle børn, men særligt for børn i udsatte positioner. Børn kan være i udsatte positioner af vidt forskellige grunde, og det pædagogiske personale og andre fagprofessionelle har ansvar for med tidlig, rettidig indsats at identificere børn med behov for en særlig opmærksomhed. Samtidig skal der arbejdes med rummelige fællesskaber, hvor alle børn har en naturlig plads. Børn i udsatte positioner skal støttes, så de både udfordres tilpas og oplever mestring i det almene fællesskab og efter behov også i mindre gruppesammenhænge med et særligt fokus. Kvaliteten i interaktionen mellem barn og voksen er betydningsfuld for alle børn, men i særlig grad for børn i udsatte positioner.

Som nævnt i indledningen, arbejder vi ud fra et grundlæggende menneskesyn, hvor et hvert barn er forskelligt, og vi møder barnet der, hvor det er. Det betyder, at vi i det pædagogiske arbejde tager afsæt i barnet og dets ressourcer og i udsathed. Vi har derfor fokus på at skabe inkluderende læringsmiljøer for alle børn, hvor det pædagogiske personale guider, vejleder og støtter børnene således, at de kan indgå i fællesskabet. Læringsmiljøerne tilrettelægges med fokus på den forskellighed og mangfoldighed, der er i børnegruppen og på at understøtte forskellige typer af fællesskaber i børnegruppen

Ud fra iagttagelser, fælles refleksioner og samarbejdet med barnets forældre, udarbejder vi udviklingsplaner for alle børn i dagtilbuddet. Udviklingsplanerne tager udgangspunkt i barnets ressourcer og NUZO og har fokus på, hvordan barnet kan indgå i børnefællesskabet. De beskriver konkrete pædagogiske tiltag, følges af alle, der er omkring barnet, og evalueres løbende og opdateres i Hjernen Og Hjertet.

Ved bekymring for et barns trivsel og udvikling, eller for om et barn profiterer af den pædagogiske indsats, samarbejder vi med PPR.

Vi har et udvidet forældresamarbejde. I arbejdet med børn med særlige behov/udsatte positioner evalueres handleplanerne mindst hver 3. måned. Forældrene inddrages i arbejdet med handleplanerne, deltager i netværksmøder omkring barnet, og der kan etableres særlige vejledninger til forældrene i forhold til, at de støttes i at tilgodese deres barns behov.

For at vi lykkes med at understøtte et barns udvikling kræver det, at det pædagogiske personale er i stand til at møde barnet og forældrene med accept og den nødvendige viden om de pædagogiske tiltag netop det barn har behov for. Det kræver, at det pædagogiske personale er i stand til at sætte de nødvendige pædagogiske rammer for barnet, inddrage det i fællesskabet og reflektere over eget pædagogiske arbejde, samt tilsidesætte egne normer i samarbejdet med forældrene.

Forældresamarbejde

Et godt forældresamarbejde om børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse er af afgørende betydning. Forældrene skal derfor både inddrages aktivt i og have indflydelse på dagtilbuddets arbejde. Samarbejdet sker både i form af det formelle bestyrelsesarbejde/forældrerådsarbejde og samarbejdet i hverdagen på tværs af dagtilbud og hjem om det enkelte barn, og om skabelsen af inkluderende børnefællesskaber.

I det daglige forældresamarbejde indgår også vejledning af og sparring med forældrene om, hvordan de understøtter deres barns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det pædagogiske personale og forældrene afstemmer forventningerne til hinanden og samarbejdet med afsæt i den enkelte families behov, og alle skal opleve, at de bliver set, hørt og har indflydelse.

I Dagtilbud Hasle arbejder vi med tidlig, tillidsfuld tryk start. Det betyder, at forældrene kontaktes af den afdeling, barnet skal gå i, inden barnet begynder. Der afholdes et opstartsmøde, hvor forældrene kan fortælle om deres barn og forventninger til samarbejdet. Personalet fortæller om det pædagogiske arbejde i afdelingen og forventninger til samarbejdet, og indkøringen aftales, så den afstemmes barnets behov. Efter tre måneder afholdes en samtale med forældrene, hvor barnets start og samarbejdet mellem forældre og personale evalueres.

Desuden afholdes der Status- og Udviklingssamtaler, når barnet er 9-14 måneder, i 3-årsalderen, samt 5-6 års-alderen. Der afholdes en samtale, når barnet er i 2 års og 4-årsalderen, hvor der tages udgangspunkt i materialet fra Status- og Udviklingssamtalerne.

Derudover afholdes altid forældresamtaler og vejledninger efter behov.

Alle børn er tilknyttet en kontaktpædagog, der er ansvarlig for barnets indkøring, videre trivsel og udvikling i samarbejde med forældrene og det øvrige personale i afdelingen. Det er kontaktpædagogen, der afholder forældresamtaler og evt. vejledninger.

Forældrene inddrages altid i tiltag omkring deres børn, og orienteres både i den daglige dialog og via Børneintra omkring det pædagogiske arbejde med hele børnegruppen. Forældrene opfordres til at deltage i de forskellige fælles forældre/familieaktiviteter, som foregår i afdelingen. Ligeledes opfordres forældrene til at deltage aktivt i at etablere legegrupper for børnene, udenfor institutionslivet.

Det forventes at alle forældre behandler hinanden og børnene respektfuldt, når de kommer i institutionerne

I nogle af afdelingerne afholdes der forældrecafeer, hvor forældrene præsenteres for konkrete tiltag i den pædagogiske praksis, og selv er aktive deltagere i afprøvningen af eksempelvis sanglege, spil eller højtlesning, som de kan bruge derhjemme med deres egne børn.

Inddragelse af lokalsamfundet

Afdelingerne i Dagtilbud Hasle ligger spredt i et stort område med mange muligheder for især at benytte naturen som læringsrum. Alle afdelinger tager på ture til skov, park og vandløb, og deltager i lokalområdets årlige skraldedag, hvor børn og voksne indsamler skrald i området. Derudover benyttes den lokale skoles idrætsfaciliteter til dagtilbuddets mellemste og ældste børnehavebørn. Det lokale kulturhus, bibliotek og indkøbsmuligheder benyttes også i den daglige pædagogiske praksis.

Til jul deltager institutionerne i julearrangement/krybbespil i kirken.

Dagtilbudsbestyrelsen bidrager til Marienlyst Park Festival, hvor lokalområdets beboere deltager.

Efter lukketid er alle afdelingers legepladser tilgængelige for området beboere. Enkelte af afdelingerne har mulighed for, at forældre kan låne/leje lokalerne til aktiviteter, der relaterer sig til børne- eller forældregruppen. Bestyrelsen har valgt at lægge beslutningskompetencen for udlån af lokalerne ud til de enkelte afdelingers forældreråd.

Sammenhæng med børnehaveklassen

Sammenhæng i børnenes liv betyder, at skolen bygger videre på et tydeligt børneperspektiv, der tager over, hvor dagtilbuddet slipper. Det skoleforberedende arbejde i dagtilbud handler især om, at der i børnenes sidste år i dagtilbuddet etableres pædagogiske læringsmiljøer, der understøtter børnenes sociale kompetencer og færdigheder som vedholdenhed og fordybelse. Derved forberedes de på at møde nye sociale og faglige sammenhænge med tro på egne evner, nysgerrighed og gå-på-mod. Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal også introducere til og give børnene mulighed for at udvikle faglige færdigheder i form af leg med bogstaver, tal, mønstre, former m.v.

I alle afdelinger med børnehavebørn etableres der grupper for de ældste børn, det sidste år inden skolestart. I disse grupper arbejdes der med børnenes trivsel, dannelse og udvikling, der gør børnene parate til at håndtere de udfordringer, de møder i deres liv, efter de er gået ud af institutionerne.

I efteråret og foråret inden de ældste børn skal starte i skole afholder dagtilbuddet i samarbejde med Hasle Skole skoleuger. De kommende skolebørn fra hele dagtilbuddet er på Hasle Skole hver dag i en uge. I løbet af ugerne arbejdes der med at skabe tryghed og genkendelse omkring de fysiske rammer på skolen som f.eks. faglokaler, skolegårde, toiletter, SFO, kantine m.m. Der arbejdes også med en introduktion til de fag, som børnene skal have, når de begynder i skole, gennem skoleorienterede aktiviteter såsom Dansk, Matematik, Idræt m.m.

I forårets skoleuge er der et tæt samarbejde med SFO og 0.klasserne, hvor de kommende skolebørn har en dag i 0.klasse og en eftermiddag i SFO.

Der er desuden etableret jobswap mellem børnehaveklasselederne og pædagogerne i ældstebørns grupperne. Her deltager børnehaveklasselederne en dag i børnehavens hverdag, mens pædagogerne er i 0. klasserne. Det er målet, at pædagoger og børnehaveklasseledere ad den vej får et større kendskab til hinandens og børnenes hverdag og kultur.

For at understøtte børnenes kendskab til hinanden på tværs af afdelingerne har ældstebørns grupperne legeaftaler en gang om måned. Her mødes de i de forskellige afdelinger og får et indblik i, hvordan der ser ud i andre afdelinger, og hvad deres kommende skolekammerater er optagede af.

Ledelse

Dagtilbudslederen har ansvaret for, at personalet besidder viden og konkrete kompetencer til at kvalificere det pædagogiske læringsmiljø og til at inddrage forældrene. Den pædagogiske ledelse understøtter og kvalificerer faglige didaktiske refleksioner hos personalet via facilitering, sparring og løbende metodeudvikling med fokus på udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer. Den samlede ledelse understøtter dagtilbuddets åbenhed over for omverdenen. Den pædagogiske leder organiserer arbejdet, så det understøtter personalets arbejde med den pædagogiske læreplan.

I Dagtilbud Hasle arbejder vi med fokus på løsningen af kerneopgaven (børns udvikling, trivsel og læring) med afsæt i høj faglighed. Vi er sammen om at løse opgaven på den bedst mulige måde. Det kalder på tydelig organisering og opmærksomhed, på understøttelse af den pædagogiske faglighed, refleksion og evaluering fra ledelsens side.

Det betyder, at dagtilbudslederen kontinuerligt arbejder med sparring med de pædagogiske ledere, hvor der følges op på pædagogiske processer i den enkelte afdeling. De processer, der faciliteres, skal skabe udvikling af refleksions- og evalueringskulturer. Vi stræber desuden efter at skabe et fælles pædagogisk fundament i dagtilbuddet, gennem afholdelse af fælles personaledage, hvor der er fokus på pædagogisk udvikling

For at skabe mulighed for videndeling, refleksion og sparring på tværs af dagtilbuddet, er der nedsat faglige teams på tværs af dagtilbuddet, hvor der skabes rum for videndeling og erfaringsudveksling om konkrete pædagogiske temaer. Ligeledes skabes der rum til pædagogiske diskussioner på ledelses- og MED-møder.

Dagtilbudslederen skal opstille en gennemsigtig økonomistyring, således det er tydeligt for den enkelte pædagogiske leder at overskue det økonomiske råderum for egen afdeling.

Den pædagogiske leder arbejder med organisering i egen afdeling, så der skabes rum til fordybelse i den pædagogiske hverdag, gruppemøder og pædagogisk forberedelse.

Den pædagogiske leder arbejder kontinuerligt med at faglig refleksion bliver et indlejret redskab hos den enkelte medarbejder. Dette gøres f.eks. ved at etablere individuel sparring med medarbejderne, enten efter behov eller efter en fastlagt plan. Derudover faciliterer den pædagogiske leder sparring med gruppen/stuen efter behov eller efter en fastlagt plan.

Det er desuden den pædagogiske leders ansvar, at der på afdelingsmøder bliver skabt rum til debat, refleksion og diskussion af pædagogisk indhold.

Pædagogisk personale

Det pædagogiske personale skal skabe et læringsmiljø, hvor der er plads, tid og ro til at være barn. Det er hensigten, at legen og den legende tilgang til læring, barnets interesser, undren og nysgerrighed samt det pædagogiske personales viden om at fremme læring og udvikling, er udgangspunktet for de læreprocesser, som barnet indgår i. For at kunne lykkes med dette, er det centralt, at det pædagogiske personale i det interne arbejde både kan tage ledelse og give følgeskab. Personalet skal have systematisk fokus på de børn, der ikke automatisk deltager eller altid har den samme rolle i lege og aktiviteter.

For at imødekomme børnenes behov for støtte, guidning og udfordring i deres lege og aktiviteter, arbejder personalet struktureret med børnene og i små grupper. Planlægningen tager udgangspunkt i børnenes nærmeste udviklingszone. Alle voksne skaber nærværende og trygge relationer.

Alle børn har en kontaktpædagog tilknyttet, som er ansvarlig for, systematisk, at følge barnets udvikling og behov. Der udarbejdes som minimum handleplaner for de børn som har behov for særlig støtte.

På stuemøder mv. benytter vi KOLB's læringscirkel til at komme godt omkring de udviklinger vi ser. Som voksne har vi opmærksomhed på ikke at forstyrre hinanden når vi er fordybet i en pædagogisk aktivitet. Det handler om respekt for hinandens faglighed og for børnenes mulighed for at fordybe sig.

Personalet støtter hinanden i at være gode rollemodeller ved at undre sig over for hinanden i hverdagen. Den faglige refleksion er i højsæde til forberedelse, stuemøder og til afdelingsmøder. Alle i Dagtilbud Hasle øver sig i at dele viden og give konstruktiv feedback til hinanden. Det kræver kendskab til de kompetencer og forskelligheder der findes i en personalegruppe.

Alle er kulturbærere og alle, nye som erfarne, er forpligtet til at være kulturudviklere via refleksion. I samarbejdet er alle forpligtet til at forventningsafstemme. Alt dette kræver tid og rum til at diskutere faglighed, og pædagogerne agerer gode rollemodeller for medhjælperne. I øvrigt kræver vi af hinanden at vi går ind til vores pædagogiske virke med god udstråling og motivation for at løfte kerneopgaven.

For at kunne løfte opgaven med intenderet pædagogik hele dagen skal den voksne udvise fokus og nærvær for børnene i dagligdagen. Det kræver høj grad af planlægning og forberedelse af hverdagen, med et tydeligt fokus på kerneopgaven.

Det er vigtigt at vi som voksne kan få øje på det store i det små, og på læringen som er til stede i alt hvad vi foretager os. Personalet i blandt indgår i forpligtende aftaler, og positionere sig der hvor det er aftalt. Børnene skal inddrages i rutiner og praktisk arbejde. Det kræver et fokus på det enkelte barn men også fleksibilitet i tilgangen. Vi har opmærksomhed på at regler ikke kommer til at stå i vejen for børnenes udviklingsmuligheder. Vi skal, for både børn og voksne, sætte barren så alle har mulighed for at nå den hver dag.

Intenderet pædagogik hele dagen kræver tydelige voksne med tydelige positive forventninger til børnene. Det kræver også en god struktur og organisering af tid til fordybelse og forberedelse, samt inddragelse af børnene i praktiske opgaver.

Dokumentation og refleksionspraksis

Lederen har ansvar for, at det pædagogiske personale løbende forholder sig refleksivt til, hvordan de pædagogiske læringsmiljøer understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det kan f.eks. ske ved, at praksis fastholdes gennem pædagogisk dokumentation, der danner grundlag for analyse, og systematisk refleksion og justering af praksis.

Professionel dømmekraft og en systematisk faglig og kritisk refleksion over egen og fælles praksis er et vigtigt grundlag for lokalt at udvikle dagtilbud af høj kvalitet. Refleksionen forudsætter, at man er nysgerrig og undersøgende på hinandens praksis, søger sparring og tilbyder hjælp. Samtidig skal man turde udfordre hinandens vaner og rutiner og gøre det naturligt at dele viden og ideer til nye løsninger på tværs. Med afsæt i refleksionen og en stærk feedbackkultur skabes der i dagtilbuddet, afdelingen og i den enkelte gruppe stærkere læringsfællesskaber. Derved opbygges og udvikles både den professionelle kapacitet og dømmekraft.

Dokumentationen kan være kvantitative så vel som kvalitative data. Dokumentation til udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer kan være personalets beskrivelser, iagttagelser eller videooptagelser af den pædagogiske praksis. Dokumentation af børnenes udbytte kan eksempelvis være børnenes egne produktioner, meninger, udtryk for trivsel, hvad de er optagede af og forældrenes informationer, holdninger og tilfredshed. Data er også det pædagogiske personales erfaringer, viden fra observation af børnenes leg og fortællinger fra praksis. Sidst men ikke mindst er data også viden baseret på forskning, resultater af evidensbaserede undersøgelser, socioøkonomi, vurderingsredskaber til fx sprog og robusthed mv. Der skal være balance mellem de ressourcer, der bruges på at dokumentere på den ene side og det udbytte, som det pædagogiske personale får på den anden side.

Med afsæt i stærkere læringsfællesskaber benytter alle afdelinger aktionslæringsforløb som metode til praksisudvikling. Temaerne for aktionslæringen er lokalt besluttet i en vekselvirkning mellem aktioner for hele institutionen og aktioner for den enkelte stue eller pædagog.

Aktionslæringen taler med flere elementer ind i en dokumentations- og refleksionspraksis.

Vi tager afsæt i en aktionslæringsproces der består af 5 faser: 1) Forundring, 2) aktion, 3) iagttagelse, 4) refleksion og 5) bearbejdning.

Der ligger en indlejret forventning om at alle medarbejdere i institutionerne, aktivt forholder sig til de aktioner der foregår, herunder forventningen om at give feedback på de ting man oplever og ser.

Fase 3 handler om dokumentation og om hvilke iagttagelser vi kan bringe i spil når vi skal reflektere og bearbejde.

At bruge data som grundlag for refleksion er en kontinuerlig øvelse, hvor vi arbejder med at sætte barren i en højde hvor alle har mulighed for at nå den i løbet af en dag. Vi er bevidst om at det er vigtigt for både børn og voksne at lykkedes og derfor arbejder vi bevidst med small data i hverdagsammenhænge.

Vi arbejder med KOLB's læringscirkel som vores refleksions- og bearbejdningsredskab. Med KOLB øver vi i at bruge data og refleksion systematisk. Hvis data skal kunne benyttes, må vi adskille dem fra vores egne antagelser og forforståelse. Ved at adskille data og refleksion, øver vi os på at reflektere på et databaseret grundlag, som sætter os i stand til at træffe mere kvalificerede beslutninger. Disse processer foregår i hjernens langsomme system, og er medvirkende til at udvikle vores professionelle dømmekraft og kvalificere de beslutninger vi hver dag skal træffe i hjernens hurtige system.

I sin strukturerede form foregår faglig refleksion oftest på stue/gruppe- eller afdelingsmøder. Det er målet at det pædagogiske personale gennem denne træning får indlejret redskaber og metoder, så den faglige refleksion/feedback bliver en naturlig del af dagligdagen.

Det er ønskværdigt at alle medarbejdere formår at give konstruktiv feedback med kerneopgaven for øje. Vi arbejder på at finde former, hvormed den faglige refleksion kan leve som en naturlig del af hverdagen, som eksempel herpå, kan måden vi undrer os og stiller spørgsmål sættes ind i en ramme. Det er ligeledes ikke altid et behov for at tage en uddybet samtale om den feedback man modtager, det kan være en god øvelse at sige: "Tak!", tænke over det og på et andet tidspunkt komme med refleksioner på baggrund af den feedback man modtog fra en kollega.

Alle medarbejdere skal med tiden mestre en feedbackkultur, hvor fokus er på den fælles opgave og handlingerne i forhold til denne. Alle medarbejdere er forpligtede til både at give, bede om og modtage feedback på deres pædagogiske praksis. Denne forpligtelse kan sættes i sammenhæng med det organisatoriske medlemskab alle ansatte i Dagtilbud Halse er en del af, og som vi bruger aktivt i vores forventningsgrundlag til medarbejdernes praksis.

I den pædagogiske dagligdag, har vi mulighed for at inddrage mange forskellige data. Det være sig referater, iagttagelser, billeder, video, forældresamtaler, dialoghjul, statistikker, DPU, TRAS og meget andet. Det er forskelligt hvilken data der skal benyttes, alt efter hvad vi har formuleret af spørgsmål og forundring. Sikkert er det dog at ressourceforbruget til indsamling af data, skal stå mål med det afkast vi ser på kerneopgaven, hvorfor vi altid har for øje at udvælge en dataindsamling der er realistisk i den pædagogiske praksis.

Børnenes stemme er en væsentlig del af vores arbejde med dokumentation og refleksion. Vi bruger observationer fra aktiviteter hvor vi ser på børnenes deltagelse. Vi benytter i nogle sammenhænge børneinterviews og har en generel opmærksomhed for hvad der interesserer børnene. At følge børnenes spor, ser vi som en mulighed for at inddrage børnenes stemme i den fremtidige planlægning.

Evaluering

Udover at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet er dagtilbudslederen også ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål for de seks læreplanstemaer og skal beskrive sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Evalueringen skal offentliggøres.

Evalueringen baseres på de indsamlede data, herunder den løbende pædagogiske dokumentation og de systematiske refleksioner, der har været i de professionelle læringsfællesskaber blandt ledere og pædagogisk personale.

Hvor afsnittet om dokumentations- og refleksionspraksis har beskrevet det daglige arbejde med data og refleksion, vil nærværende afsnit beskrive hvordan vi gør, når vi evaluerer.

Det er en vigtig distinktion at være sig bevidst, at der er stor forskel på den daglig refleksions- og feedbackpraksis og på evaluering som redskab.

Evaluering er i vores optik en tids- og ressourcekrævende proces, som kun finder sted, når vi ønsker at reflektere over og bearbejde på større aktiviteter, temaer eller strukturer i den pædagogiske dagligdag. Evalueringen bør rettelig have sit fokus på sammenhængen mellem det vi gør og hvad børnene få ud af det.

Evalueringer kan som udgangspunkt foregå på stue-, afdelings- eller ledelsesniveau. Data kan være en blanding mellem big og small data. Evalueringen skal besvare et eller flere konkrete spørgsmål, der er med til at sætte rammen for hvilke data der er nødvendige. Som eksempel kunne en evaluering af en møde- eller aktivitetsplan tage udgangspunkt i børnefremmødet, sammensætningen af børn, de voksnes kompetencer, observationer, produkter og børnenes læringsudbytte.

Det er generelt en bred mængde data der skal være med til at bære en decideret evaluering. Det er vigtigt at være modig med et evalueringsresultat, hvilket betyder at vi skal turde følge de anvisninger som evalueringen har givet og være parat til at ændre vores praksis på baggrund af den.

Evaluering er et arbejde, som skal munde ud i nogle skriftlige refleksioner og anvisninger til en bedre fremtidig praksis. Evalueringerne er som udgangspunkt tilgængelige, for de som måtte ønske at se resultatet. Det betyder også at vi øver os i, systematisk, at dele vores erfaringer og videns udbytte afdelingerne imellem. Vi er dog samtidig opmærksomme på at dét der virker i en afdeling ikke nødvendigvis kan overføres direkte til en anden afdeling.

Data til en evaluering kræver som udgangspunkt et større forarbejde end de data vi benytter til den daglige feedback og refleksion. Derfor er det nødvendigt med et struktureret blik på hvordan medarbejderne benytter deres forberedelsestid, stuemøder og afdelingsmøder.

Der skal eksistere en rød tråd i forberedelsestid, sparring, stuemøder og afdelingsmøder, som medvirker til at indhente de nødvendige data til evalueringen.

Nogle data vil naturligt skulle findes af medarbejderne i dagligdagen mens andre data kan være forbeholdt ledelsen at indhente.

Vi skal i evalueringssammenhænge være opmærksomme på at inddrage både bløde og hårde data, sådan vi har mulighed for at lave en triangulering af data, der giver et bredere grundlag for evalueringen.

Vi arbejder med en stærk evalueringskultur, ved hele tiden at forholde os refleksivt til hvilke ting vi ønsker at evaluere. Beslutningen om forløbet skal evalueres, bør rettelig træffes inden vi igangsætter forløbet og vi bør udarbejde en procesplan, der beskriver hvordan og hvornår vi følger op med en evaluering. På den måde kan vi fra start få formuleret de spørgsmål vi ønsker at undersøge. Dette giver et mere kvalitativt grundlag for at beslutte hvilke data vi skal indhente under forløbet.